

השער (מס' 4 במפיה) ורחובת השער (מס' 5 במפיה)

לפני הכניסה לעיר נבקש מהתלמידים לגשת אל קירות החומה ולבדוק מהם עשוות אבני הבסיס ומהן עשוות האבני העליונות. לשם כך יש להרטיב את האבני. המשקנה העולה מבדיקה זו היא שאבני הבסיס הם אבני קשות [במקרה זה אבני גיר] והאבני העליונות הן לבני בזע. זו הייתה שיטת הבניה המקובלת בתקופת המקרה. עמידותן של לבני הבזע קטנה והן הופכות במשך הזמן שוב לבזע כאשר הן נרטבות. רק מקצת לבני הבזע שאנו רואים כיום כיוון אבני מקוריות; הרוב שוחזר על ידי הארכיאולוגים.

שער העיר

4

שער העיר

השער בניו מצמד מגדלים חזקים ובתווך נמצא המעבר לתוך העיר. מבחוץ נסף שער קדמי שנועד להרחק את האויב. מתחת לרצפת מעבר השער עברה תעלת הניקוז, שהובילה את מי הגשמים אל מחוץ לעיר. החדרים שבמגדל השער נועדו לשימוש שמורי העיר וכן למושב הסוחרים, השופטים והזקנים שישבו בשערו.

“אֶלָּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂُו זֹבְרוֹ אֶמְתָּה אִישׁ אֶת־רְעֵהוּ, אֶמְתָּה וּמְשֻׁפֵּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם.”

זכריה ח' 16

גובהם של הקירות כיום אינו רב. חשוב אפוא שבעת הכנסתה לעיר יחזיקו התלמידים את מפת העיר ואת שחרור מבנה השער; כך יוכלו לזהות את החצר הפנימית המובילה אל השער. השער הוא נקודת תורפה בכל עיר מפותחת; אם אינו מאובטח כראוי יוכל אויב לחדרו לעיר. כמו ברוב הערים המקראיות, בבאר שבע שער אחד ממוקם במקום הנמוך ביותר בעיר. זאת כדי להקל על הנכנסים וכדי לאפשר את ניקוז מי הגשמים דרכו.

בחצר הפנימית נעסק בשאלת יתרונותיו של מבנה הכנסתה לעיר: בחצר זו, הנכנסים לעיר היו גלויים לעיני החילים העומדים על החומה. הנכנסים גם הוכרחו לפנות תחיליה שמאליה ואחר כך ימינה, ופניות אלו הקשו על צבא אויב המבקש לפרוץ לעיר.

בתקופת המקרא היה השער מקום עם הווי ותפקידים מיוחדים. רחבה השער הייתה בדרך כלל אחד השטחים הציבוריים הייחודיים בעיר. בשער התנהל המסחר, והמקום מהה רוכלים וקונינים. כאן ניתן היה לראות ולפגוש את הנכנסים לעיר או היוצאים ממנה.

5

רחוב הכנסתה ("רחוב שער העיר")

נכנים אל רחבת הכנסתה ("רחוב שער העיר" בלשון המקרא), שהיתה האזור הפתוח היחיד בעיר ושימשה לכינוס התושבים. כל מערכת הרחובות בעיר מתנקזות אל הרחבה (מימין, משמאלה וממולא). בקרבת הרחבה הוקמו מבני המינהל החשובים: מימין — בתיה המחסנים, משמאלי — בית המושל.

"וַיְמִתְן שָׁרֵי מְלֹחָמֹת עַל־הָעָם וַיַּקְבִּצֶם אֲלֵיו אֶל־רְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיַּדְבֵּר עַל־לְבָבָם לְאָמֹר".

דברי הימים ב' ל'ב⁶

מקטעי המקרא אפשר ללמידה שבשער העיר ישבו נכבדי העיר, כגון לוט שישב בשער העיר סדום (בראשית י"ט, ז). כאן התנהלו משפטים על ידי זקנין העיר (דברים כ"א, 19).

אירועים חשובים בחיה העיר התרחשו גם הם בשער. רחבת השער בעיר ישראלית גם שימשה בתפקיד דומה לכיכר בעיר יוונית. וכך מסופר על המלך חזקיהו בעת מצור סנחריב: "וַיַּקְבִּצֶּם אֶלָיו אֶלְף רְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם לֵאמֹר: חֲזֹקוּ וְאִמְצֹאוּ אֶל תִּרְאָו וְאֶל תַּתְהִתוּ מִפְנֵי מֶלֶךְ אֲשֹׁור וּמִלְפָנֵי כָל הַהֲמוֹן אֲשֶׁר עַמּוֹ כִּי עַמְנוּ רַב מַעֲמוֹן" (דברי הימים ב ל"ב, 6-7).

"יתכן שגם בבאר שבע כונסו תושבי העיר ברחבת השער בהגעה צבא סנחריב. אזכורים אחרים של אירועים בשערה של עיר מקראית הם למשל דוד המלך החולץ לשער להتابל על אבשלום (שמואל ב י"ט, 9); בשער שכם נערך הדיון לאחר פרשת דינה (בראשית ל"ב, 20) ובשער בית לחם ללח בועז "עִשְׂרָה אֲנָשִׁים מִזְגִּינִי הָעִיר..." כדי לקבל את רות לאישה, ואת לנוכח "...כָל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר..." (רות ז', 2-12). בשער יכולו הנביאים למצוא קהל לנבואותם כפי שעשה עמוס, המדבר על יחסו של הקהל לנביא בשער "שָׁנָאו בַּשַּׁעַר מוֹכִיחַ" (עמוס ה', 10)

רחבת השער

